

UNHCR
The UN Refugee Agency

ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

**Χρήσιμα εργαλεία
για εκπαιδευτικούς
Οδηγός εκμάθησης γλώσσας**

Βρείτε περισσότερο εκπαιδευτικό υλικό στη διεύθυνση:
www.unhcr.org/gr/ekpaideutiko_yliko

© 2017 UNHCR

ΠΡΙΝ ΞΕΚΙΝΗΣΕΤΕ

Οι εκπαιδευτικοί που υποδέχονται στην τάξη τους μαθητές οι οποίοι μιλούν διαφορετικές γλώσσες μπορεί να προβληματίζονται για το πώς θα καλύψουν τις γλωσσικές και εκπαιδευτικές ανάγκες αυτών των μαθητών. Ο παρακάτω οδηγός παρέχει στους εκπαιδευτικούς μια επισκόπηση καλών πρακτικών για τη στήριξη των πολύγλωσσων μαθητών.

**Παιδιά
6-11 ετών**

Βασική γνώση της γλώσσας

Τι να περιμένετε

Οι μαθητές αναπτύσσουν γρήγορα την **επικοινωνιακή ικανότητα**, μέσω της αλληλεπίδρασης με τους συμμαθητές τους. Κάποια παιδιά επιδεικνύουν γλωσσική επάρκεια σε μόλις 6 μήνες, αλλά θεωρείται φυσιολογική μια ενδιάμεση «περίοδος σιωπής» διάρκειας 3-6 μηνών (British Council). Για κάποιο χρονικό διάστημα, η κατανόηση μιας νέας γλώσσας από τα παιδιά είναι πιο εύκολη από τη χρήση της.

Επιπλέον, ενώ πολλά παιδιά επιδεικνύουν κοινωνική επάρκεια σχετικά γρήγορα μέσω του παιχνιδιού και της αλληλεπίδρασης με τους συνομηλίκους τους (π.χ. παίζοντας στην αυλή, συζητώντας την ώρα του φαγητού), μπορεί να χρειαστεί πολύ περισσότερος χρόνος για την επίτευξη γλωσσικής σχολικής ικανότητας. Προκειμένου τα παιδιά **να μάθουν τη σχολική γλώσσα, πρέπει να διδαχθούν αναλυτικά το λεξιλόγιο και τη γραμματική που χρησιμοποιούνται στην τάξη** (Cummins, 1999).

Όσοι μαθαίνουν ξένες γλώσσες **ίσως χρειαστεί να ακούσουν περισσότερες από σαράντα φορές μια καινούρια λέξη προτού την εμπεδώσουν και μπορέσουν να τη χρησιμοποιήσουν** με σωστό τρόπο και σωστή γραμματική. Μην εκπλαγείτε αν κάποιος μαθητής φαίνεται να μπερδεύεται με μια λέξη που μπορεί να εμφανίζεται συχνά σε αρκετά μαθήματα.

Όταν ένας μαθητής αναπτύξει επαρκώς ένα βασικό λεξιλόγιο ώστε να κατανοεί όσα συμβαίνουν μέσα στην τάξη, ο εγκέφαλός του θα αρχίσει να δίνει προτεραιότητα στη δομή της γλώσσας, με αποτέλεσμα να είναι πιο σημαντικό το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκει μια λέξη (ουσιαστικό, ρήμα, άρθρο) παρά η επιλογή της «σωστής» λέξης. **Η διαδικασία της εκμάθησης της δομής μιας γλώσσας είναι αόρατη και ο εγκέφαλος χρειάζεται να καταναλώσει πολύ περισσότερη ενέργεια απ' ό,τι στην εκμάθηση των τμημάτων που την αποτελούν.**

Μπορεί να παρατηρήσετε ότι οι μαθητές φαίνεται να τα καταφέρνουν καλά τη μια μέρα και την επόμενη μέρα να ξεχνούν όσα έμαθαν την προηγούμενη. Αυτό είναι φυσιολογικό. Εάν ένας μαθητής μπερδέψει κάτι που νομίζατε ότι είχε μάθει, αυτό είναι πιθανό να συμβαίνει επειδή ο εγκέφαλος είτε χρειάζεται και κάποιο άλλο στοιχείο προκειμένου να είναι σε θέση να εμπεδώσει τη νέα γνώση, είτε αρχίζει να δυσκολεύεται με κάτι καινούριο.

Οι δεξιότητες γραφής και ανάγνωσης (π.χ. κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι ήχοι συνδέονται με τα γράμματα) μεταφέρονται από τη μητρική γλώσσα του παιδιού στη νέα γλώσσα (Durgunoglu, 2002). **Τα παιδιά που είναι περισσότερο εκτεθειμένα σε δραστηριότητες γραφής και ανάγνωσης στη μητρική τους γλώσσα είναι πιο εύκολο να μεταφέρουν τις δεξιότητες γραφής και ανάγνωσης σε μια νέα γλώσσα.**

Παιδιά 6-11 ετών

Βασική γνώση της γλώσσας

Πώς να ανταποκριθείτε στις ανάγκες των μαθητών

Ενθαρρύνετε τους γονείς να μιλούν και να διαβάζουν με τα παιδιά τους όσο το δυνατόν περισσότερο στη μητρική τους γλώσσα. Ελέγξτε αν η βιβλιοθήκη του σχολείου έχει βιβλία στη μητρική τους γλώσσα και τοποθετήστε τα βιβλία αυτά μέσα στην τάξη ή ενημερώστε τους γονείς ότι είναι διαθέσιμα.

Εάν δεν έχει, ρωτήστε το σχολείο αν θα μπορούσε να προμηθευτεί μερικά ή επισκεφθείτε μια τοπική βιβλιοθήκη για να αναζητήσετε βιβλία. Μάθετε να προφέρετε τα **ονόματα των μαθητών** όπως τα προφέρουν τα μέλη της οικογένειάς τους. Με αυτό τον τρόπο οι μαθητές αισθάνονται ότι εκτιμάτε τη γλώσσα και τον πολιτισμό τους.

Αντί να ρωτάτε «Το καταλάβατε;», κάντε διερευνητικές **ερωτήσεις** ώστε να δείτε αν οι μαθητές έχουν κατανοήσει τις οδηγίες ή το λεξιλόγιο (British Council).

«Πρώτα κάνετε ανάγνωση του κειμένου ή πρώτα απαντάτε στις ερωτήσεις;»

«Μπορείτε να δείξετε κάποιον που φοράει κόκκινα;»

«Μπορείτε να ονοματίσετε τρία διαφορετικά ζώα που πέφτουν σε χειμερία νάρκη;»

Αν καταλάβετε ότι ο μαθητής ξέρει πώς να χρησιμοποιήσει τον λεκτικό τύπο, αλλά έχει κάνει κάποιο λάθος, κάντε υποβοηθητικές παρατηρήσεις ώστε **ο μαθητής να έχει την ευκαιρία να διορθώσει ο ίδιος τον εαυτό του**, να αισθανθεί ότι τα κατάφερε και να δημιουργήσει τις νευρικές συνδέσεις για τη σωστή χρήση. Εάν δεν μπορέσει να διορθώσει μόνος του τον εαυτό του, τότε είναι πολύ πιθανόν να χρειάζεται επιπλέον εξάσκηση με ένα επαναληπτικό μάθημα και εξατομικευμένη βοήθεια.

Δώστε στους μαθητές την ευκαιρία να επιδείξουν τις γλωσσικές και πολιτισμικές τους γνώσεις μέσα στην τάξη. Για παράδειγμα, αφού βεβαιωθείτε ότι οι μαθητές αισθάνονται άνετα με την ιδέα, προσφέρετε σε κάθε μαθητή την ευκαιρία να μοιραστεί με την υπόλοιπη τάξη ένα τραγούδι στη γλώσσα του, εκτυπώστε την αλφάβητο διάφορων γλωσσών και μελετήστε τα γράμματα μαζί με τους μαθητές μέσα στην τάξη.

Συνοδεύστε κάθε καινούρια λέξη με μια εικόνα ώστε να βοηθήσετε τους μαθητές να την απομνημονεύσουν καλύτερα:

Χρησιμοποιείτε γραπτές και προφορικές ασκήσεις με προτάσεις προς συμπλήρωση, ώστε να εξασκηθούν οι μαθητές στη σωστή χρήση της γραμματικής και να αρχίζουν να εξοικειώνονται με το επόμενο επίπεδο γλωσσικής επάρκειας. Για παράδειγμα:

Αυτή η ιστορία έχει θέμα _____.

Στην αρχή, _____.

Έπειτα, _____.

Στο τέλος, _____.

Έφηβοι 12-18 ετών

Τι να περιμένετε

Βασική γνώση της γλώσσας

Οι μαθητές μπορεί είναι ντροπαλοί, επειδή θέλουν να αποφύγουν την πιθανότητα να κάνουν κάποιο γλωσσικό λάθος μπροστά στους συμμαθητές τους. Ένα χαλαρό και ήρεμο κλίμα στην τάξη βοηθά στη μείωση του άγχους.

Οι προσληπτικές δεξιότητες (κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου) σχεδόν πάντα εξελίσσονται πιο γρήγορα από τις **παραγωγικές δεξιότητες** (παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου).

Όσοι μαθαίνουν ξένες γλώσσες **ίσως χρειαστεί να ακούσουν περισσότερες από σαράντα φορές μια καινούρια λέξη πριν την εμπεδώσουν και μπορέσουν** να τη χρησιμοποιήσουν ορθά ως προς τη γραμματική και τη σύνταξη. Μην εκπλαγείτε αν κάποιος μαθητής φαίνεται να μπερδεύεται με μια λέξη που μπορεί να εμφανίζεται συχνά σε αρκετά μαθήματα.

Όταν ένας μαθητής αναπτύξει επαρκώς ένα βασικό λεξιλόγιο ώστε να κατανοεί όσα συμβαίνουν μέσα στην τάξη, ο εγκέφαλός του θα αρχίσει να δίνει προτεραιότητα στη δομή της γλώσσας, με αποτέλεσμα να είναι πιο σημαντικό το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκει μια λέξη (ουσιαστικό, ρήμα, άρθρο) παρά η επιλογή της «σωστής» λέξης. **Η διαδικασία της εκμάθησης της δομής μιας γλώσσας είναι αόρατη και ο εγκέφαλος χρειάζεται να καταναλώσει πολύ περισσότερη ενέργεια απ' ό,τι στην εκμάθηση των τμημάτων που την αποτελούν.**

Μπορεί να παρατηρήσετε ότι οι μαθητές φαίνεται να τα καταφέρνουν καλά τη μια μέρα και την επόμενη μέρα να ξεχνούν όσα έμαθαν την προηγούμενη. Αυτό είναι φυσιολογικό. Εάν ένας μαθητής μπερδέψει κάτι που νομίζατε ότι είχε μάθει, αυτό είναι πιθανό να συμβαίνει επειδή ο εγκέφαλος είτε χρειάζεται και κάποιο άλλο στοιχείο προκειμένου να είναι σε θέση να εμπεδώσει τη νέα γνώση, είτε αρχίζει να δυσκολεύεται με κάτι καινούριο.

Καλή γνώση της γλώσσας

Οι μαθητές είναι ικανοί να κατανοούν τη σχολική ύλη (μαθηματικά, επιστήμες) και μια ξένη γλώσσα ταυτόχρονα.

Μπορεί να παρατηρήσετε ότι οι μαθητές φαίνεται να τα καταφέρνουν καλά τη μια μέρα και την επόμενη μέρα να ξεχνούν όσα έμαθαν την προηγούμενη. Αυτό είναι φυσιολογικό. Εάν ένας μαθητής μπερδέψει κάτι που νομίζατε ότι είχε μάθει, αυτό είναι πιθανό να συμβαίνει επειδή ο εγκέφαλος είτε χρειάζεται και κάποιο άλλο στοιχείο προκειμένου να είναι σε θέση να εμπεδώσει τη νέα γνώση, είτε αρχίζει να δυσκολεύεται με κάτι καινούριο.

Για την επίτευξη σχολικής γλωσσικής ικανότητας μπορεί να χρειαστούν πέντε ή περισσότερα χρόνια. **Ωστόσο, θα υπάρξουν κάποιοι μαθητές που θα προχωρήσουν σε σπουδές ανώτερου επιπέδου χωρίς να έχουν αποκτήσει γλωσσική σχολική ικανότητα.**

Έφηβοι 12-18 ετών

Πώς να ανταποκριθείτε στις ανάγκες των μαθητών

Βασική γνώση της γλώσσας

Προσπαθήστε να σχεδιάσετε δραστηριότητες που δίνουν στους μαθητές την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν και τους τέσσερις τομείς του γλωσσικού συστήματος ώστε να τους βοηθήσετε στην αφομοίωση της γλώσσας.

Ορισμένα παραδείγματα είναι τα εξής:

Κατανόηση προφορικού λόγου: Ζητήστε από τους μαθητές να δουλέψουν σε ομάδες, ώστε όσοι μαθαίνουν τη γλώσσα να αλληλεπιδρούν με φυσικούς ομιλητές της. Μοιράστε στα μέλη των ομάδων κατάλληλους ρόλους, π.χ. ένα άτομο για την ανεύρεση πληροφοριών σε λεξικά και στο Διαδίκτυο, κάποιον για να κρατάει χρόνο και κάποιον για να εντοπίζει λέξεις ειδικού λεξιλογίου.

Κατανόηση γραπτού λόγου: Ξαναδιαβάστε γνωστά κείμενα, ορίστε ζευγάρια ανάγνωσης, διδάξτε φωνητική και λεξιλόγιο σε μια μικρή ομάδα, ενώ παράλληλα άλλοι μαθητές θα κάνουν ανάγνωση μόνοι τους.

Παραγωγή γραπτού λόγου: Δώστε ασκήσεις με προτάσεις προς συμπλήρωση για να βοηθήσετε τους μαθητές να περιγράψουν μια εικόνα που βλέπουν στον πίνακα.

Παραγωγή προφορικού λόγου: Ζητήστε από τους μαθητές να στραφούν προς κάποιον συμμαθητή τους και να του εκφράσουν τις σκέψεις τους σχετικά με ένα συγκεκριμένο θέμα. Στη συνέχεια, οι μαθητές μπορούν να κάνουν μια ομαδική συζήτηση, αφού πρώτα κάνουν εξάσκηση με έναν συμμαθητή τους.

Παρουσιάστε κάθε μέρα **3-5 λέξεις** μαζί με εικόνες. Αναρτήστε τις λέξεις και τις αντίστοιχες εικόνες τους σε έναν «τοίχο λέξεων» στην αίθουσα, ώστε οι μαθητές να μπορούν να τις βλέπουν. Η χρήση οπτικού υλικού βοηθά τη μνήμη και οι μαθητές είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιήσουν καινούριες λέξεις αν είναι αναρτημένες στον τοίχο.

Ζητήστε από τους μαθητές να σας επαναλάβουν τις οδηγίες για να ελέγξετε αν τις έχουν κατανοήσει. Κάντε **διερευνητικές ερωτήσεις** αντί να ρωτήσετε «Το καταλάβατε;» (British Council)

Καλή γνώση της γλώσσας

Προσπαθήστε να εντάξετε στο πρόγραμμά σας δραστηριότητες που δίνουν στους μαθητές την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν και τους τέσσερις τομείς του γλωσσικού συστήματος ώστε να τους βοηθήσετε στην αφομοίωση της γλώσσας.

Ορισμένα παραδείγματα είναι τα εξής:

Κατανόηση προφορικού λόγου: Ακούστε ένα ηχογραφημένο απόσπασμα (τραγούδι, ραδιοφωνικό ρεπορτάζ) και κάντε μια άσκηση συμπλήρωσης λέξεων.

Κατανόηση γραπτού λόγου: Προσθέστε μια λίστα λέξεων με ορισμούς σε κάθε υλικό ανάγνωσης.

Παραγωγή γραπτού λόγου: Συντάξτε ένα γραπτό κείμενο για τα πράγματα που έμαθαν οι μαθητές στη διάρκεια του μαθήματος.

Παραγωγή προφορικού λόγου: Ζητήστε από τους μαθητές να δουλέψουν σε ομάδες, ώστε όσοι μαθαίνουν τη γλώσσα να αλληλεπιδρούν με φυσικούς ομιλητές της. Αναθέστε στα μέλη των ομάδων πιο απαιτητικούς ρόλους, όπως συγγραφέας, δημοσιογράφος ή υπεύθυνος σύνοψης κειμένου.

Συνεχίστε να παρουσιάζετε κάθε μέρα 3-5 λέξεις μαζί με εικόνες.

Δώστε γραπτές και προφορικές ασκήσεις με προτάσεις προς συμπλήρωση, που αναπτύσσουν την κριτική σκέψη.

Για παράδειγμα:

Η ιστορία έχει θέμα _____.

Διαφωνώ με _____ επειδή _____.

Τα στοιχεία που μπορώ να βρω είναι _____.

Προσαρμόστε το **περιεχόμενο ανάλογα με την ηλικία των μαθητών**, ώστε το γλωσσικό επίπεδο των ασκήσεων να είναι προσβάσιμο σε όλους τους μαθητές.

Για παράδειγμα, αναθέστε πιο μικρές εργασίες και προσθέστε λίστες λέξεων που θα είναι χρήσιμες στους μαθητές ώστε να ολοκληρώσουν την εργασία τους.

Παραδείγματα:

«Πρώτα διαβάζετε ή πρώτα απαντάτε στις ερωτήσεις;»

«Μπορείτε να δείξετε στον χάρτη μια χώρα της Ασίας;»

«Πώς θα χαρακτηρίζατε τον καιρό αν υπήρχε τυφώνας;»

Όταν υπάρχει η δυνατότητα, δώστε την ευκαιρία στους μαθητές να παρουσιάσουν τη γλώσσα τους, τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο μπορεί να προσεγγίζουν διάφορα θέματα και ενδιαφέρουσες πολιτισμικές πληροφορίες.

Εφόσον είναι εφικτό, δώστε στους μαθητές τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία για να οργανώσουν και να εκφράσουν τη σκέψη τους (βλ. προτεινόμενες πηγές παρακάτω).

Μικρό Λεξικό Βασικής Επικοινωνίας σε 6 γλώσσες:

www.unhcr.org/gr/7116-μικρό-λεξικό-βασικής-επικοινωνίας-σε-6.html

Άμεση μετάφραση (από τα αγγλικά):

<https://talkingpts.org>

Εφαρμογή για μετάφραση (από τα αγγλικά):

<https://www.tarjim.ly/en>

Παιχνίδι εξάσκησης λεξιλογίου:

<https://duolingo.com>

Παραπομπές

British Council: Checking Understanding. (χ.χ.).

<https://www.teachingenglish.org.uk/article/checking-understanding>

British Council: Silent Period (χ.χ.)

<https://www.teachingenglish.org.uk/article/silent-period>

Cummins, J. (1999). BICS and CALP: Empirical and Theoretical Status of the Distinction.

Literacies and Language Education

<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED438551.pdf>

Durgunoglu, A. Y. (2002). Cross-linguistic transfer in literacy development and implications for language learners. *Annals of Dyslexia*, 52, 189-204.

Προσαρμογή στα ελληνικά: Αντιπροσωπεία της Υ.Α. στην Ελλάδα

Επιμέλεια κειμένου: Κώστας Κωνσταντίνου